

Стратегічні комунікації ЄС у контексті сучасних демографічних викликів

УДК 316.77:061.1(EU):314
DOI <https://doi.org/10.24195/2414-9616.2025-1.36>

Хорішко Лілія Сергіївна

доктор політичних наук,
професор кафедри політології
Запорізького національного
університету
вул. Університетська, 66, Запоріжжя,
Україна
ORCID: 0000-0002-0618-976X

В умовах сучасної політичної дійсності ЄС стикається з серйозними демографічними викликами, серед яких – скорочення народжуваності, старіння населення, дефіцит трудових ресурсів і міграційні процеси. Вони актуалізують потребу довгострокового стратегування розвитку людського капіталу та синхронізації різних видів політики як на національному, так і наднаціональному рівнях. Забезпечення демографічної стійкості є важливою складовою підвищення лідерського потенціалу та конкурентоспроможності ЄС у глобальному масштабі. Мета наукової розвідки – аналіз стратегічних комунікацій ЄС у контексті сучасних демографічних викликів. У ході дослідження були використані системний підхід, а також методи аналізу та узагальнення. Підтримка суспільного та соціального розвитку європейської спільноти є одним із ключових пріоритетів порядку денного Єврокомісії (2024-2029). Акцентовано увагу на оптимізації механізмів адаптації до демографічних змін, цифровізації процесів, спрямованих на підвищення якості людського капіталу. Єврокомісією розроблено інструментарій реалізації демографічної політики – Demography Toolbox. Його мета – всебічна підтримка батьківства, сприяння засвоєнню цифрових компетенцій серед молоді, забезпечення соціальної активності людей старшого покоління, ефективне управління міграційними процесами. Єврокомісією акцентовано увагу на використанні ресурсного потенціалу стратегічних комунікацій задля синхронізації зусиль держав-членів та інших стейкхолдерів у розробці нових інструментів реагування на демографічні виклики. По-перше, держава-членам ЄС рекомендовано посилити політичний діалог та співробітництво щодо оптимізації управління демографічною ситуацією на національному та регіональному рівнях, використовуючи інструментарій Demography Toolbox. По-друге, інформаційні технології визнано провідним інструментом упровадження інновацій у реагуванні на демографічні виклики, формуванні нових компетентностей громадян та підвищення рівня їх ініціативності. По-третє, ЄС активно підтримує стратегічні комунікації зі стейкхолдерами задля посилення глобального політичного діалогу та синхронізації спільних зусиль у сприянні розвитку людського капіталу та оптимізації міграційних процесів.

Ключові слова: держава, демографічні виклики, ЄС, інформаційні технології, людський капітал, міграційний процес, регіональний розвиток, стратегічні комунікації, цифровізація.

Вступ. Сучасні демографічні виклики, ключовими з яких є скорочення народжуваності, старіння населення, дефіцит трудових ресурсів, міграційні процеси, значною мірою впливають на рівень сталого економічного розвитку держав-членів ЄС. Це вимагає комплексного підходу до стратегування розвитку людського капіталу та синхронізації різних видів політики задля упровадження нових інструментів адаптації до демографічних викликів та подолання їх ймовірних наслідків. Забезпечення демографічної стійкості є одним із ключових факторів підвищення рівня конкурентоспроможності ЄС у світовій політиці. Відтак актуалізується потреба використання стратегічних комунікацій задля синхронізації зусиль і залучення ресурсного потенціалу стейкхолдерів до пошуку дієвих механізмів реагування на демографічні виклики у контексті сприяння сталому розвитку європейської спільноти.

Мета, завдання, методи дослідження. Мета наукової розвідки – проаналізувати стратегічні комунікації ЄС у контексті сучасних демографічних викликів. Її досягнення передбачає виконання таких завдань: конкретизацію демографічних аспектів порядку денного ЄС, аналіз особливостей

використання ресурсного потенціалу стратегічних комунікацій у реагуванні на демографічні виклики. У ході дослідження був використаний системний підхід, а також методи аналізу та узагальнення.

Результати дослідження. Одним із пріоритетів порядку денного Єврокомісії (2024–2029) визначено підтримку суспільного та соціального розвитку європейської спільноти [2]. У цьому контексті акцентовано увагу на таких демографічних аспектах: 1) удосконаленні механізмів адаптації до сучасних демографічних змін; 2) розширенні економічних, політичних, цифрових, культурно-освітніх можливостей розвитку молоді та залучення її ініціативи до прийняття суспільно значущих рішень; 3) розробці Стратегії подолання бідності; 4) зменшенні регіональних розбіжностей демографічного розвитку; 5) залученні інвестицій для реалізації Плану доступного житла; 6) сприянні гендерній рівності.

Президентка Єврокомісії У. фон дер Ляєн у своєму виступі перед Європарламентом, присвяченому визначенню пріоритетів діяльності на 2024–2029 роки, акцентувала увагу на важливості підвищення якості людського капіталу як основи сприяння високому рівню конкурентоспроможності

ЄС в умовах глобальних викликів сьогодення [9]. У цьому контексті наголошено на потребі: 1) розширення можливостей засвоєння нових, передусім, цифрових навичок, необхідних для підвищення рівня продуктивності праці та отримання гідної оплати; 2) збалансування робочого часу та особистого життя на засадах врахування інтересів представників різних поколінь; 3) оновлення основних засад соціальної, демографічної та міграційної політики.

У складі Єврокомісії повноваження щодо розв'язання актуальних проблем демографічного розвитку розподілені між двома єврокомісарами. Оновлення основних засад міграційної політики та оптимізація механізмів управління міграційними процесам входить до повноважень єврокомісара М. Бруннера. Питаннями демографічного розвитку й упровадження Demography Toolbox на рівні держав-членів ЄС буде займатися єврокомісарка Д. Шуїца. В одній із перших промов вона окреслила ключові тенденції демографічного розвитку ЄС [8]. По-перше, підвищення тривалості життя населення з одного боку є свідченням ефективності соціально-економічної політики ЄС, а з іншого – формує нові виклики у функціонуванні ринку праці, вимагає оновлення механізмів захисту інтересів людей старшого покоління. По-друге, динаміка скорочення населення працездатного віку потенційно може впливати на зниження рівня стійкості та конкурентоспроможності ЄС, оскільки йдеться про структурні зміни у функціонуванні національних економік, ринків праці, систем соціального захисту. Акцентовано увагу на значущості Demography Toolbox як основного інструменту упровадження демографічної політики ЄС та надання підтримки державам-членам в управлінні демографічними змінами.

Єврокомісія використовує комплексний підхід в реагуванні на демографічні виклики, чому сприяє використання Demography Toolbox. Вказаний інструментарій орієнтований на упровадження таких засад демографічної політики: 1) надання всебічної підтримки батьківству; 2) розширення можливостей молоді в отриманні нових знань і засвоєнні компетенцій, що відповідають запитам сучасного ринку праці; 3) забезпечення гідних умов життя та самореалізації людей старшого покоління; 4) управління міграційними процесами [5]. Використання Demography Toolbox передбачає врахування регіональних і національних факторів впливу на демографічну ситуацію, а саме – скорочення чисельності населення, різний рівень доступу до отримання соціальних, медичних, освітніх послуг, особливості зовнішньої та внутрішньої мобільності молоді, динаміку переміщення населення.

Наразі Єврокомісія акцентує увагу держав-членів ЄС на потребі стратегічної комунікації задля

синхронізації зусиль в реагуванні на демографічні виклики сьогодення. У цьому контексті запропоновано до упровадження низку механізмів, спрямованих на управління демографічною ситуацією на національному та регіональному рівнях [3]. Йдеться про багатоцільове використання бази статистичних даних інтерактивного Атласу демографії для активізації інформаційно-аналітичної та науково-дослідницької діяльності, здійснення прогнозування тенденцій демографічного розвитку, їх впливу на рівень національної стійкості держав-членів і конкурентоспроможності ЄС у цілому.

Наголошено на потребі залучення ресурсного потенціалу Інструменту технічної підтримки (TSI), що розширює організаційні та фінансові можливості національних урядів у здійсненні структурних реформ саме тих сфер життєдіяльності, що зазнають впливу демографічних факторів. Зокрема, у 2025 році буде реалізовуватися програма «Подолання демографічних змін через реформи», спрямована на: 1) формування нових навичок трудових ресурсів на національному та регіональному рівнях; 2) підвищення рівня соціального захисту населення працездатного віку; 3) розширення можливостей професійної самореалізації молоді; 4) підтримку соціальної активності та благополуччя людей старшого покоління [10].

Акцентовано увагу на важливості розширення політичного діалогу та співпраці держав-членів ЄС у межах Механізму стимулювання талантів, що передбачає надання всебічної підтримки розвитку регіонам, які зазнають найбільшого впливу від наслідків демографічного переходу [11]. По-перше, йдеться про експертний супровід та залучення ресурсного потенціалу стейкхолдерів до розробки дорожніх карт дій в реагуванні на демографічні виклики на національному та регіональному рівнях. До участі в проєкті залучено 11 регіонів держав-членів ЄС. По-друге, за сприяння Центру підприємництва, малих і середніх підприємств, регіонів і міст ОЕСР реалізується ініціатива щодо надання підтримки в адаптації до демографічних викликів іншим 10 обраним регіонам держав-членів ЄС. У межах співпраці передбачено низку навчальних візитів експертів ОЕСР, спрямованих на координацію зусиль регіональних органів влади та громадськості у розробці ефективних механізмів адаптації до демографічних викликів. Для активізації співпраці між регіонами ЄС утворено онлайн платформу Harnessing Talent Platform [6]. Серед її ключових завдань: 1) надання інформаційно-аналітичної та технічної підтримки регіонам у реалізації демографічних ініціатив; 2) обмін досвідом і передовими практиками; 3) цифровізація процесу упровадження регіональної демографічної політики.

Згідно рекомендацій Єврокомісії держави-члени мають упроваджувати інтегровану політику

реагування на демографічні зміни, враховуючи потребу забезпечення прав і свобод громадян, гендерної рівності, солідарності та справедливості між віковими поколіннями. Національним урядам слід звернути увагу на ресурсний потенціал цифрових технологій. По-перше, вони є інструментом упровадження інноваційних змін, підвищення рівня конкурентоспроможності ЄС, а тому потенційно сприятимуть подоланню наслідків демографічних змін. По-друге, інформаційні технології формують сучасні компетентності громадян різних вікових поколінь, що відповідають вимогам ринку праці та сприяють подальшій професійній самореалізації. По-третє, процеси цифровізації розширюють можливості залучення ініціативи громадян та стейкхолдерів до розв'язання актуальних проблем у контексті упровадження інновацій та забезпечення сталого розвитку.

Сучасні демографічні виклики впливають не лише на сталий розвиток і рівень конкурентоспроможності ЄС, але й інших стейкхолдерів. Відтак очільники ЄС активно використовують ресурсний потенціал стратегічних комунікацій задля синхронізації зусиль світової спільноти в реагуванні на вказані виклики. Йдеться про актуалізацію демографічних проблем на зовнішньополітичному рівні, організацію спеціальних подій, поглиблення політичного діалогу та співробітництва.

На глобальному рівні ЄС активно співпрацює з ООН, сприяючи координації зусиль у пошуку адекватних механізмів реагування на демографічні виклики [4]. У вересні 2024 року за ініціативи ГА ООН було проведено низку заходів у межах Днів дій та Саміту майбутнього, спрямованих на активізацію політичного діалогу та розширення багатостороннього співробітництва щодо питань сталого розвитку світової спільноти. Серед ключових питань, на яких зосередили увагу у своїх виступах очільники ЄС, розширення можливостей залучення молоді до суспільно-політичних процесів, забезпечення рівності та справедливості у взаємовідносинах між людськими поколіннями, реалізація ініціативи Spotlight Initiative, спрямованої на припинення насильства проти жінок і дівчат. ЄС також став співорганізатором низки тематичних заходів у межах таких ініціатив: 1) ЄС-АС-ЮНІСЕФ «Перевірені рішення для дітей: прискорення прогресу для досягнення ЦСР», що акцентує увагу на розв'язанні актуальних проблем африканської молоді; 2) ЄС-УВКБ ООН «Шлях уперед: управління міграцією в глобальному масштабі», спрямована на поглиблення експертного діалогу щодо пошуку нових механізмів управління міграційними процесами.

За ініціативи Єврокомісії підписано низку документів з іншими країнами, в яких акцентовано увагу на поглибленні політичного діалогу та координації зусиль у питаннях підвищення якості людського

капіталу та оптимізації управління міграційними процесами. У спільній Декларації про стратегічне партнерство між ЄС та Єгиптом актуалізовано такі напрямки двостороннього співробітництва у сфері розвитку людського капіталу: 1) визначення спільних цілей та пріоритетів у розвитку професійно-технічної освіти задля формування навичок, яких потребує сучасний ринок праці; 2) надання фінансової підтримки Єгипту на реалізацію національних програм з підтримки соціально-економічної реінтеграції репатріантів; 3) розширення можливостей наукової співпраці та залученість єгипетських університетів до участі у програмах Creative Europe, Horizon Europe і Digital Europe Programme. У документі актуалізовано також потребу координації зусиль в управлінні міграційними процесами. Йдеться про надання фінансової підтримки Єгипту за такими напрямками співпраці: 1) удосконалення процедури прийому біженців та забезпечення захисту їх прав; 2) сприяння розробці національних програм підвищення професійних компетентностей та рівня соціальної мобільності населення; 3) удосконалення механізмів управління безпекою кордонів задля розширення можливостей у протидії нелегальній міграції [7].

Серед ключових принципів стратегічного партнерства між ЄС та Йорданією на 2022-2027 роки визначено сприяння розвитку людського капіталу та координацію спільних зусиль в управлінні міграційними процесами [1]. По-перше, сучасні тенденції цифровізації економічного розвитку вимагають нових підходів до формування професійних навичок та підвищення рівня соціально-економічної активності громадян. У цьому контексті ЄС буде надана фінансова підтримка, спрямована на забезпечення стійкості функціонування освітніх інституцій в Йорданії та проведення реформи системи професійної освіти. Вказана реформа має сприяти підвищенню рівня доступності отримання освітніх послуг та розширити можливості громадян у тому числі жінок і молоді в набутті нових професійних компетентностей, необхідних для самореалізації на сучасному ринку праці.

По-друге, глобальність міграційних процесів активізує двосторонню співпрацю між ЄС та Йорданією щодо пошуку адекватних механізмів реагування на їх наслідки. Йдеться про спільні зусилля у: 1) наданні підтримки функціонування Агентству ООН з надання допомоги палестинським біженцям та організації робіт на Близькому Сході (UNRWA); 2) забезпеченні захисту прав сирійських біженців та розширенні можливостей їх самореалізації.

Висновки. Глобальні демографічні виклики значною мірою впливають на рівень стійкості ЄС, що актуалізує потребу використання стратегічних комунікацій задля синхронізації зусиль і ресурсного потенціалу стейкхолдерів у пошуку механізмів адекватного реагування. По-перше,

демографічні виклики враховані при визначенні пріоритетів порядку денного Єврокомісії (2024–2029), що передбачає застосування комплексного підходу до реалізації демографічної та міграційної політики на основі інструментарію Demography Toolbox, а також синхронізацію зусиль держав-членів ЄС. По-друге, ЄС активно розвиває стратегічні комунікації зі стейкхолдерами задля активізації політичного діалогу та співробітництва, упровадження ефективних інструментів реагування на демографічні тенденції глобального розвитку.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Annex to decision of the EU-Jordan Association Council on the EU-Jordan Partnership Priorities 2021–2027. URL: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-3304-2022-ADD-1/en/pdf> (last accessed: 15.02.2025).
2. Commission's priorities. URL: https://commission.europa.eu/priorities-2024-2029_en (last accessed: 10.02.2025).
3. Commission sets out tools to manage demographic change in the EU. URL: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_23_4807 (last accessed: 10.02.2025).
4. EU at UN General Assembly to boost international cooperation on key global challenges. URL: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_24_4728 (last accessed: 15.02.2025).
5. Harnessing Talent in Europe: Commission launches the demography toolbox. URL: https://ec.europa.eu/regional_policy/whats-new/newsroom/27-10-2023-harnessing-talent-in-europe-commission-launches-the-demography-toolbox_en (last accessed: 15.02.2025).
6. Harnessing Talent Platform. URL: https://ec.europa.eu/regional_policy/policy/communities-and-networks/harnessing-talent-platform_en (last accessed: 14.02.2025).
7. Joint Declaration on the Strategic and Comprehensive Partnership between The Arab Republic Of Egypt and the European Union. URL: https://enlargement.ec.europa.eu/news/joint-declaration-strategic-and-comprehensive-partnership-between-arab-republic-egypt-and-european-2024-03-17_en (last accessed: 15.02.2025).
8. Speech by Commissioner Šuica on EU demographic challenges: towards the implementation of the 2023 Demography Toolbox. URL: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/speech_25_369 (last accessed: 17.02.2025).
9. Speech by President von der Leyen at the European Parliament Plenary on the new College of Commissioners and its programme. URL: (last accessed: 18.02.2025).
10. Support on the Ground. URL: https://ec.europa.eu/regional_policy/policy/communities-and-networks/harnessing-talent-platform/support-on-the-ground_en#inline-nav-1 (last accessed: 19.02.2025).
11. Talent Booster Mechanism. URL: https://ec.europa.eu/regional_policy/policy/communities-and-networks/harnessing-talent-platform/talent-booster-mechanism_en (last accessed: 20.02.2025).
12. Annex to decision of the EU-Jordan Association Council on the EU-Jordan Partnership Priorities 2021–2027 (2021). URL: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-3304-2022-ADD-1/en/pdf> (last accessed: 15.02.2025).
13. Commission's priorities (2024). URL: https://commission.europa.eu/priorities-2024-2029_en (last accessed: 10.02.2025).
14. Commission sets out tools to manage demographic change in the EU (2023). URL: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_23_4807 (last accessed: 10.02.2025).
15. EU at UN General Assembly to boost international cooperation on key global challenges (2024). URL: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_24_4728 (last accessed: 15.02.2025).
16. Harnessing Talent in Europe: Commission launches the demography toolbox (2023). URL: https://ec.europa.eu/regional_policy/whats-new/newsroom/27-10-2023-harnessing-talent-in-europe-commission-launches-the-demography-toolbox_en (last accessed: 15.02.2025).
17. Harnessing Talent Platform (2023). URL: https://ec.europa.eu/regional_policy/policy/communities-and-networks/harnessing-talent-platform_en (last accessed: 14.02.2025).
18. Joint Declaration on the Strategic and Comprehensive Partnership between The Arab Republic Of Egypt and the European Union (2024). URL: https://enlargement.ec.europa.eu/news/joint-declaration-strategic-and-comprehensive-partnership-between-arab-republic-egypt-and-european-2024-03-17_en (last accessed: 15.02.2025).
19. Speech by Commissioner Šuica on EU demographic challenges: towards the implementation of the 2023 Demography Toolbox (2023). URL: (last accessed: 17.02.2025).
20. Speech by President von der Leyen at the European Parliament Plenary on the new College of Commissioners and its programme (2024). URL: (last accessed: 18.02.2025).
21. Support on the Ground (2023). URL: https://ec.europa.eu/regional_policy/policy/communities-and-networks/harnessing-talent-platform/support-on-the-ground_en#inline-nav-1 (last accessed: 19.02.2025).
22. Talent Booster Mechanism (2023). URL: https://ec.europa.eu/regional_policy/policy/communities-and-networks/harnessing-talent-platform/talent-booster-mechanism_en (last accessed: 20.02.2025).

EU strategic communications in the context of modern demographic challenges

Khorishko Liliia Serhiivna

Doctor of Political Science,
Professor at the Department of Political
Science
Zaporizhzhia National University
Universytetska str., 66, Zaporizhzhia,
Ukraine
ORCID: 0000-0002-0618-976X

In the context of modern political realities, the European Union faces serious demographic challenges, including declining birth rates, population aging, labor shortages, and migration processes. These challenges highlight the need for long-term strategic planning for human capital development and the synchronization of various policies at both national and supranational levels. Ensuring demographic resilience is a crucial component of enhancing the EU's leadership potential and global competitiveness. The purpose of scientific intelligence is to analyze the EU's strategic communications in the context of contemporary demographic challenges. In the course of the study, a systematic approach was used, as well as methods of analysis and generalization. Supporting the social and societal development of the European community is one of the key priorities of the European Commission's agenda (2024–2029). Particular attention is given to optimizing adaptation mechanisms to demographic changes and digitalizing processes aimed at improving human capital quality. The European Commission has developed a toolkit for implementing demographic policy – the Demography Toolbox. Its goal is to provide comprehensive support for parenthood, facilitate the acquisition of digital competencies among young people, promote social engagement among the elderly, and ensure the effective management of migration processes. The European Commission also emphasizes the use of strategic communication resources to synchronize the efforts of member states and other stakeholders in developing new tools to address demographic challenges. Firstly, EU member states are advised to strengthen political dialogue and cooperation to optimize demographic management at national and regional levels by utilizing the Demography Toolbox. Secondly, information technologies are recognized as a leading tool for introducing innovations in responding to demographic challenges, developing new citizen competencies, and enhancing their initiative. Thirdly, the EU actively supports strategic communication with stakeholders to strengthen global political dialogue and synchronize joint efforts in fostering human capital development and optimizing migration processes.

Key words: state, demographic challenges, EU, information technologies, human capital, migration process, regional development, strategic communications, digitalization.